

Проводячи уроки на основі здоров'язберігаючих технологій та навчаючи учнів роботи з різними конструкційними матеріалами потрібно враховувати наступні аспекти:

- забезпечити зміну видів діяльності, чергування інтелектуальної, емоційної, рухової видів діяльності;
- зміна групової й парної форм роботи, які сприяють підвищенню рухової активності, правилам спілкування;
- включити проведення ігор та ігрових ситуацій, нестандартних уроків, інтегрованих уроків.

Навчальний процес має бути таким чином організований, щоб навчання та виховання учнів не завдавало збитку їх здоров'ю, не знижувало рівня мотивації навчання. Вчитель повинен намагатися планувати такі види роботи, які сприяють зниженню втоми школярів.

Отже, впровадження здоров'язберігаючих технологій потребує від учителя трудового навчання уникати ситуацій перевантаження учнів, обирати оптимальний обсяг навчальної інформації й способи її надання, обов'язково враховувати інтелектуальні та фізіологічні особливості учнів, а також індивідуальні здібності кожного учня.

Перелік використаної літератури

1. Волкова І.В. «Поняття «здоров'язберігаючі технології» та їх класифікації» /І.В. Волкова // [Електронний ресурс] –Режим доступу: http://edu-post-diploma.kharkov.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=712
2. Інноваційні педагогічні технології у трудовому навчанні: Навчально-методичний посібник ; за заг.ред. О. М. Коберника. – Умань : СПД Жовтий, – 2008. – 235 с.
3. Попович В., Голубець В. Технологія конструкційних матеріалів і матеріалознавство: Навчальний посібник: У 2-х кн. Книга II. Суми: ВТД Університетська книга, 2002. - 260 с.
4. Терещук А. Методи творчої діяльності на уроках трудового навчання / А. Терещук // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2006. – № 1. – С. 19-23.

УДК 373.5.015.311.016:62/64

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

Шпортюк Сніжана Миколаївна

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
м. Полтава

Анотація. Стаття присвячена розвитку творчих здібностей учнів на уроках трудового навчання. Розкрито приклади використання ігрової діяльності для виділення учнями протилежних властивостей, пошуку аналогій, асоціювання понять, генерування ідей, комбінування тощо.

Ключові слова: трудове навчання, дитяча творчість, творчі здібності учнів, ігрова діяльність.

Дослідження проблеми творчого розвитку школярів набуває все більшої актуальності. Це зумовлено рядом таких факторів: потреба у зростанні творчих ресурсів дитини в умовах глобалізації суспільства, необхідність активізації творчої активності у всіх сферах

конструктивної діяльності у зв'язку з прискоренням розвитку всіх сфер духовного і матеріального виробництва в суспільстві, провідна роль творчості як суб'єктивного й об'єктивного факторів розвитку загальної і, зокрема, художньої культури самої особистості учня.

У наш час, відчуваючи потреби суспільства, загальноосвітня школа почала наполегливо працювати в напрямку розвитку творчих здібностей учнів. Це закономірно, адже творча особистість значно краще адаптується до соціальних, побутових та виробничих умов, ефективно їх використовує, удосконалює та змінює.

Особливо гостро на початку XXI століття у теорії та практиці навчання постає питання про розвиток творчих здібностей учнів, насамперед це пов'язано з тим, що орієнтація шкіл на формування у школярів переважно репродуктивного мислення призвела до того, що більшість випускників, які на «відмінно» знали шкільну програму, не вміють використовувати здобуті в школі знання в нестандартній ситуації, під час розв'язання проблемних завдань, які постають перед ними у суспільному житті. На жаль, у більшості теперішніх випускників загальноосвітніх шкіл недостатньо розвинуте творче мислення, вони слабо підготовлені до узагальнення отриманої інформації, та майже не підготовлені до творчого аналізу ситуації. Для того щоб кожна дитина могла розвинути свої творчі здібності, необхідне розумне керівництво з боку батьків, вихователів і учителів. Тому перед школою постає завдання – виховання гармонійної та творчої молоді.

Творча діяльність людини є предметом дослідження таких наук: філософії, фізіології, психології, педагогіки, логіки. Зокрема філософія надає методологічну основу для дослідження, вивчає принципи істинності знання, результатів творчого мислення (Г. Буш, К. Пігров, П. Якобсон). Психологія досліджує процеси творчого мислення (Б. Ананьєв, А. Рахімов). Педагогіка вивчає шляхи та засоби формування творчої особистості (І. Барташнікова, Д. Богоявленська, С. Сисоєва).

В основі творчості лежить, як правило, трудова діяльність людини. Праця – єдиний засіб перетворення людини на творчу особистість. Творчі ідеї самі собою не народжуються, а виникають тоді, коли людина відчуває потребу щось змінити, вдосконалити. До творчості людину спонукають як соціальні мотиви, так і фантазія, мрії.

Під дитячою творчістю розуміють діяльність дитини, у процесі якої вона створює якісно нові для себе цінності. Ці цінності мають і суспільне значення, тому що необхідні для всебічного розвитку особистості і, як наслідок, – для розвитку суспільства. Інколи діти створюють речі, які мають справжню естетичну цінність, є творами мистецтва [1].

Шкільний предмет «Трудове навчання» тісно пов'язаний із розвитком творчої активності учнів. Оскільки, за своєю сутністю це творчий предмет.

Навчити творчості неможливо, бо в педагогіці немає універсальних рецептів для цього. Творчу особистість можна розвинути, наприклад, використовуючи на уроках трудового навчання ігрову діяльність, адже в іграх моделюється творчий процес, створюються сприятливі умови для розвитку творчих здібностей учнів.

Для здійснення цілеспрямованих кроків педагогічного керівництва процесом розвитку творчих здібностей учнів важливо зазначити, що кожна гра передбачає творчість.

Відомо, що для продуктивного розвитку особистості слід забезпечити оволодіння нею спеціальними способами творчого мислення: виділення протилежних властивостей, пошук аналогій, асоціювання понять, ставлення запитань, переформулювання, генерування ідей, комбінування, вміння виділяти найбільш суттєві елементи діяльності, вміння аналізувати, синтезувати, полемізувати тощо. Треба навчити дітей планувати та організовувати свою навчально-пізнавальну діяльність, виконувати творчі завдання, розвивати уяву, фантазію, сприяти розвитку їх творчого інтересу, допитливості та ін.

Досвід показує, що учні з нетерпінням чекають і з задоволенням відвідують уроки, на яких застосовуються ігри, бо вони їм здаються більш привабливими, ніж будь-які інші. Специфічні особливості гри (уявна ситуація, роль, правила, сюжет, засоби) сприяють розвитку творчих здібностей дитини, активізують її навчально-пізнавальну діяльність [3; 4].

Так після вивчення розділу «Обробка тканини» виникає необхідність повторити всі основні терміни, поняття. Звичайне опитування, як правило, не викликає інтересу учнів, стає нудним. Тому можна використовувати ігрову форму: на підсумковому уроці відбувається імпровізоване відкриття магазину одягу, у процесі знайомства з яким і йде повторення та закріплення навчального матеріалу теми.

Використовуючи гру як засіб розвитку творчих здібностей школярів, можна навчити їх переносити загальношкільні навички у специфічні умови творчої діяльності, бо вона значною мірою стимулює і розвиває самостійність особистості, учить планувати та організовувати навчально-пізнавальну діяльність тощо.

Виділяти протилежні властивості діти вчаться у ході ігор «І хороша, і погана», «Трудівник та ледар», «Засідання художньої ради» та ін., під час яких їм необхідно виділяти протилежні властивості будь-яких предметів, явищ, подій тощо. Називаючи хороші та погані властивості тканин у процесі гри «І хороша, і погана», учні знаходять суперечності, виділяють протилежні якості тканин, співставляють, об'єднують, розкривають нові, несподівані якості, аргументують свої відповіді. Учасники гри «Засідання художньої ради» розглядають колекцію моделей одягу, аналізують переваги і недоліки швейних виробів, обирають найкращі. Свій вибір учні обґрунтовують. У ході

гри «Трудівник та ледар» діти виділяють протилежні риси характеру і якості людини, яка все своє життя працювала, та ледаря. У процесі обговорення з'ясовується, чи відрізняється людина, що працює, від ледаря, у чому виявляється ця різниця.

Пошук аналогій учні здійснюють в іграх «Згадаймо геометрію», «Силует», «Що на що схоже». Наприклад, у грі «Що на що схоже» учасники порівнюють геометричну фігуру (прямокутник, трапецію, овал) та малюнки або фотографії моделей одягу і визначають, на які геометричні фігури вони схожі. Ця гра вимагає від учнів якомога швидше і більше відібрати малюнків або фотографій, аналогічних силуету, який їм нагадує геометрична фігура. Завдання гри «Згадаймо геометрію» – намалювати якомога більше моделей одягу, використовуючи різні за розміром геометричні фігури як складові частини моделей. У грі «Силует» учні отримують конверт з геометричними фігурами, з яких треба скласти силует.

Асоціювання понять учні здійснюють у іграх «Символ професії», «Асоціації», ігровим завданням яких є пошук відповіді за допомогою асоціативних питань. При цьому учасники гри можуть поділитися на дві команди: одна з них вигадує завдання, а інша, шукаючи відповідь, ставить запитання асоціативного характеру (наприклад: «Якого кольору професія?», «Який має запах?») Це суть гри «Асоціації»). Під час гри «Символ професії» вчитель показує малюнок із зображенням знайомого предмета.

Учням необхідно називати професії, які цей предмет, на їх думку, символізує. У такій грі учні вчаться не тільки асоціювання понять, а й постановки запитань, їх спрямованості, розвивається їх допитливість. Елементи невідомого і суперечності у цих іграх спонукають школярів до інтелектуальної активності, спрямовані на розвиток мислення. Запам'ятовування за асоціацією є одним зі шляхів удосконалення пам'яті. В ігровій діяльності школярі можуть навчитися генерувати ідеї. При цьому не обов'язково, щоб вони були правильними. Учні можуть продукувати найнезвичніші і найабсурдніші ідеї. Чим більше ідей, тим більша ймовірність, що серед них будуть хороші або навіть геніальні. Ураховуючи актуальність цього питання, можна запропонувати учням взяти участь у таких іграх, як «Маю смак», «Гармонія», «Творю красу», «Уявімо, що...»

та інших. Якщо у грі «Маю смак» учасники пропонують тільки різноманітні доповнення до моделі, намагаючись створити гарний одяг, то ігрова ситуація, яка виникає у ході гри «Уявімо, що...» вимагає від них, використовуючи всі знання вивченого матеріалу, створити проект, за яким можна удосконалити роботу «отриманого у спадок магазину тканин» з метою залучення до нього якомога більшої кількості покупців. Учасники гри «Гармонія» поділяються на команди. Кожна з них отримує конверт з шаблонами фігур і завдання. Перша команда розробляє моделі, у яких силует, конструкція, колір і малюнок тканини гармонійно поєднані.

Завдання другої команди – показати дисгармонію в одязі. Тренування учнями вміння генерувати ідеї залежить від розвитку їх творчої уяви.

- Створювати оригінальні образи діти зможуть тільки якщо їх навчити таких умінь, як
 - уміння «включати» уявний об'єкт в нові зв'язки і відносини;
 - уміння вибирати з кількох образів найоригінальніший [2].

Здійснюючи творчий розвиток індивідуума, важливо навчити його виділяти найбільш суттєві елементи діяльності, аналізувати, синтезувати, полемізувати. Це можна зробити, виконуючи завдання гри «Твоя творча уява», правила якої потребують від учнів здійснення детального аналізу малюнків костюмів різних історичних епох з метою визначення соціального стану володаря, виду матеріалів, з яких виготовлений одяг, способів обробки його деталей. У ході обговорення у школярів виникають пропозиції щодо можливої кольорової гами костюмів, вибір якої обумовлений розвитком виробництва даної історичної епохи.

Незаперечним є той факт, що у процесі навчання у школі учнів треба навчати планувати та організовувати свою навчально-пізнавальну діяльність. Використовуючи ігри на уроках праці, легко вирішити і цю проблему.

Отже, застосування на уроках трудового навчання ігрової діяльності сприяє розвитку творчих здібностей учнів. Найбільшої ефективності можна досягти при використанні не окремих ігор, а комплексу, що поєднує і інтелектуальні, і творчі, і індивідуальні, і колективні ігри у порядку їх ускладнення. Ефективний творчий розвиток особистості школярів засобами декоративно-прикладного мистецтва забезпечується дотримання таких педагогічних умов: врахування індивідуальних особливостей учнів; стимулювання емоційно-почуттєвої сфери школярів, сприяння дієвості уяви і фантазії дітей; різноманітність способів реалізації художнього образу у практичній творчій діяльності учнів.

Перелік використаної літератури

1. Барко В. І. Як визначити творчі здібності дитини? / В. І. Барко, А. М. Тютюнников. – К. :Видавництво «Україна», 1991. – 79 с.
2. Барташнікова І. А. Розвиток уяви та творчих здібностей у дітей 5-7 років: тести та ігри / І. А. Барташнікова. – Тернопіль : Богдан, 1998. – 85 с.
3. Слюсаренко Н. В. Використання ігрової діяльності на уроках праці : [метод. реком.] / Н. В. Слюсаренко. – [3-є вид.]. – Херсон : Айлант, 2005. – 52 с.
4. Слюсаренко Н. В. Розвиток творчих здібностей учнів 5-9 класів на уроках обслуговуючої праці засобами ігрової діяльності : [навч.-метод. пос.] / Н. В. Слюсаренко. – Херсон : Айлант, 2002. – 148 с.

УДК378/016:62/64]:37:001.895

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

Марюхніч Леонід Леонідович

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
м. Полтава

Анотація. У статті розглянуто актуальні питання застосування інноваційних технологій на уроках трудового навчання для розвитку творчих здібностей учнів, здатних